

۲۰۲۰/۰۹/۰۶

ولی احمد نوری

عایشه درانی

دُر دوران

"عایشه درانی" شاعره دری - فارسی زبان افغان (متولد دهه میانه سال ۱۱ هجری شمسی وفات ۲۶ میزان سال ۱۲۳۲ هجری شمسی). دختر یعقوب علی خان توپچی باشی یکی از رجال قوم درانی بود.

تاریخچه زندگی:

عایشه درانی شاعره متولد کابل بوده که در عصر تیمور شاه پادشاه افغانستان^۱ و پسران وی می زیست.

در یکی از روزهایی که تیمور شاه، از جنگ باز می گردد، "عایشه درانی" سروده ای را در وصف کابل می سراید.

این سروده مورد نوازش و تشویق پادشاه افغانستان قرار می گیرد. در

سال ۱۲۶۱ چاپ خانه سرکاری دولت به امر امیر عبدالرحمن خان ضیاء

الملت والدین، پادشاه افغانستان دیوان شاعره "عایشه درانی" که حاوی

۳۰۰۰ قطعه شعر در بخش قصاید، غزلیات، مثنوی ها، مخمس و

ترجیع بند، رباعیات و دو بیتی ها، و قطعات، تنظیم شده است به چاپ

می رسد، که بعداً شخصی به نام محمد ابراهیم شریعتی افغان، دیوان او را

که حاوی ۳۸۶ صفحه و ۳۰۰۰ قطعه اشعار می باشد در ۳۰ عقرب سال ۱۳۸۶ هـ ش در تهران به چاپ

۱- اعلیحضرت تیمور شاه درانی از سال ۱۷۷۲ میلادی الی ۱۲۹۳ میلادی پادشاه افغانستان بوده است

می رساند. دوست داران هنر زندگی این میرمن افغان، شاعر فریفته علم و شاعری را به سه دوره تقسیم بندی نموده است.

۱. مرحله نخست دوران غزل سرایی و سال های جوانی که در عهد تیمور شاه درانی گذشت.
۲. مرحله دوم دوره سرایش شعرهایی با رنگ و بوی تصوف و عرفان است که مصادف با دوران جنگ های داخلی پسران تیمور شاه و حمله انگلیس به افغانستان است.
۳. مرحله سومین آن، شامل مرثیه سرایی های پس از شکست سلسله درانی ها در افغانستان گفته شده است. چکامه و غزلیات "عایشه درانی" بیانگر حالات روحی و ممثل زندگی پر فراز و نشیب اوست.

"عایشه درانی" شاهره افغان، بدبختانه در اخیر عمر به تلخ کامی زیست و همه سروده های خود را در باره پسر جوان بیست و پنج ساله شهیدش اختصاص داد. چنانچه پیشتر گفته شد که در مراحل سوم، او مرثیه سرایی نمود. که از هر سه دوره زندگی وی اشعار باقی مانده است. "عایشه درانی" نیز به اشعار حافظ شیرازی علاقه داشت و می کوشید اشعارش به سبک و سیاق لسان الغیب باشد.

در کابل دختران و پسران اشعار حافظ را مقدس شمرده کوشش می نمودند تا این دیوان را حفظ نمایند، که پس از بوستان گلستان حفظ این دیوان درجه آخری تحصیلات بود و پس از آن خود به سرودن شعر می پرداخت که "عایشه درانی" از جمله همین دختران بود. کنون در کابل یکی از مکاتب دختران به نام لیسه عایشه درانی یاد می شود. این مکتب تا صنف دوازدهم می باشد.

"عایشه درانی" در روز پنجشنبه ۲۶ ماه میزان سال ۱۲۳۲ هـ ش در کابل فوت نموده در اونچی باغبانان کابل مدفون گردید.

نمونه قطعه شعری که در مورد مرگ پسر خود سروده است :

چشمه حیوان

بی تو ای مونس جان تخت سلیمان چه کنم
عمر خضر ار بودم حشمت خاقان چه کنم
با تو در دوزخ سوزان بتوان زیست مدام
بی تو با حور جنان روضه رضوان چه کنم
گر چه ابر کرم از چشمه حیوان بارد
بس ببارد به سر و لُو لُو و مرجان چه کنم

نیست بر لوح بصر غیر خط زنگاری
چون نبینم رخ تو یوسف کنعان چه کنم
روز شب کردم و شب روز نیامد یارم
عمر بر باد شد اکنون سر و سامان چه کنم
هر کسی کشته خود می درود آخر کار
هستم از فعل بد خویش پشیمان چه کنم
"عایشه" درد تو بگذشته ز قانون شفا
چون علاجی نبود سعی به درمان چه کنم

**** * * * * *

عایشه درانی و حافظ:

دل می رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را
دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

حافظ

ای ساقی پری رخ! یک جرعه بخش ما را
دل برده ای و دینم پنهان شد آشکارا

عایشه:

دوش می گفت که فردا بدهم کام دلت
سببی ساز خدایا که پشیمان نشود

حافظ:

دوش می گفتی که فردا می دهم کام دلت
و عده دوشینه را امروز تأخیری فتاد

عایشه:

با اینکه وی تحت تاثیر شاعران بزرگ زبان فارسی، بخصوص حافظ بوده است ولی با این همه شعر وی از آن خود او است بخصوص در مواردی که پای احساسات و عواطف مادرانه و زنانه به میان می آید سروده های عایشه فوق العاده است.

زخم ناسوری که من دارم ندارد مرحمی
دل ز تنهایی به جان آمد ندارد همدمی

*** **

عایشه محب اهل بیت و امامان معصوم
"عایشه درانی" این بانوی اهل سنت ارادات خاصی به پیامبر اسلام، اهل بیت و امامان معصوم بخصوص حضرت زهرا (ع) و حضرت امام رضا(ع) از خود نشان داده است که سروده های فراوانی را در این باب می توان در دیوان وی مشاهده کرد که نشان از عمق محبت او به خاندان عصمت و طهارت دارد.

[هرگاه متمایل باشید مطالب دیگر این نویسنده را مطالعه کنید، اینجا کلیک نمایید](#)